

Μηχανή μετα-αναζήτησης και πρόσβασης στις πηγές των ελληνικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων
Greek Academic Resources Search Portal

Το Πανεπιστήμιο Κρήτης στα πλαίσια του προγράμματος “ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ, ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ Σ.Ε.Α.Β.” πρότεινε και ανέλαβε το συντονισμό και την επίβλεψη της υλοποίησης του υποέργου 5 με αντικείμενο τη δημιουργία μιας υπηρεσίας αναζήτησης και πρόσβασης στις πηγές των ελληνικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων.

Το έργο θα υλοποιηθεί από τον **ανάδοχο** που θα προκύψει μέσα από διαδικασία **ανοιχτού διεθνούς διαγωνισμού**. Τη σύνταξη των τευχών δημοπράτησης έχει ήδη αναλάβει σχετική ομάδα που έχει συσταθεί στο Πανεπιστήμιο Κρήτης σε συνεργασία με την συντονιστική ομάδα του ΣΕΑΒ.

Το τελικό σύστημα θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές των συστημάτων που διεθνώς αναφέρονται ως συστήματα **ομόσπονδων αναζητήσεων** ή ως εργαλεία ανακάλυψης πληροφοριών και τα οποία στοχεύουν στην ανάκτηση δεδομένων από πηγές πληροφόρησης οι οποίες μπορεί να διαφέρουν δραματικά ως προς τον τρόπο που εξυπηρετούν την πρόσβαση. Το σύστημα θα πρέπει να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένο για χρήση από μια κοινοπραξία βιβλιοθηκών ενώ η υπηρεσία θα φιλοξενείται κεντρικά στις υπολογιστικές υποδομές του ΕΔΕΤ.

Οι εν δυνάμει τελικοί χρήστες του συστήματος θα είναι όλοι οι χρήστες των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων μελών της κοινοπραξίας ενώ το σύστημα θα παραμένει ανοικτό και για άλλους διαδικτυακούς επισκέπτες.

Ο **απώτερος σκοπός** είναι ο επισκέπτης να μπορεί να εντοπίσει ακριβώς το ζητούμενο σε **έντυπη ή ψηφιακή μορφή** εφόσον είναι διαθέσιμη ή να ενημερωθεί για συναφή με το αντικείμενο της έρευνάς του διαθέσιμη πληροφορία.

Στην Ελλάδα όλα τα ακαδημαϊκά ιδρύματα διαθέτουν πληθώρα υπηρεσιών, συστημάτων και συνεργασιών για την κάλυψη των αναγκών τους για πρόσβαση σε ακαδημαϊκό περιεχόμενο. Πιο συγκεκριμένα, το κάθε ίδρυμα διαθέτει:

- Σύστημα το οποίο παρέχει πρόσβαση στον παραδοσιακό κατάλογο της βιβλιοθήκης
- Ιδρυματικό Αποθετήριο
- Επιπρόσθετες ψηφιακές βιβλιοθήκες που προσφέρουν πρόσβαση σε ψηφιοποιημένο ή πρωτογενές ψηφιακό ακαδημαϊκό υλικό π.χ. συστήματα ηλεκτρονικών περιοδικών εκδόσεων, αρχειακό υλικό, ειδικές συλλογές κλπ.
- Πηγές πληροφόρησης οι οποίες καλύπτονται είτε μέσω απευθείας συνδρομής, είτε μέσω συνδρομής του Συλλόγου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ).
- Και τέλος πηγές πληροφόρησης ελεύθερης πρόσβασης οι οποίες συμπληρώνουν τις ερευνητικές και εκπαιδευτικές τους ανάγκες.

Η εξυπηρέτηση της αναζήτησης και της πρόσβασης στο τελικό περιεχόμενο, αυτή τη δεδομένη χρονική στιγμή στα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα γίνεται με δύο κατά βάση τρόπους:

Σύμφωνα με τον πρώτο, ένα ίδρυμα δε δίνει κάποια ιδιαίτερη υπηρεσία ομογενοποιημένης πρόσβασης στο περιεχόμενο κι έτσι ο κάθε ενδιαφερόμενος θα πρέπει επιλεκτικά να αναζητήσει πληροφορίες και υλικό σε γνωστές σ' αυτόν πηγές πληροφόρησης. Τα προφανή μειονεκτήματα αυτής της προσέγγισης είναι:

1. ο ερευνητής θα πρέπει να γνωρίζει τις ιδιαιτερότητες του κάθε περιβάλλοντος αναζήτησης
2. ο χρόνος που θα πρέπει να διαθέσει για την έρευνά του είναι μεγάλος αν θέλει να συμπεριλάβει εναλλακτικές πηγές
3. ενδεχομένως ο ίδιος να μη γνωρίζει κάποιες πηγές πληροφόρησης στο αντικείμενο που τον ενδιαφέρει περιορίζοντας έτσι τις επιλογές του.

Στον ελληνικό ακαδημαϊκό χώρο λειτουργεί βεβαίως η υπηρεσία HEAL-Link Search η οποία παρέχει πρόσβαση στις πηγές πληροφόρησης που διατίθενται μέσω του ΣΕΑΒ και σε ορισμένες άλλες πηγές όπως κατάλογοι βιβλιοθηκών κλπ η οποία όμως δεν προσφέρει μια ελκυστική και σύγχρονη εμπειρία για τον τελικό χρήστη.

Υπάρχουν βέβαια και ορισμένα ιδρύματα τα οποία στα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους έχουν ενσωματώσει μια υπηρεσία ομογενοποιημένης πρόσβασης στις πηγές που διαθέτουν. Το μειονέκτημα της λύσης αυτής είναι ότι το κόστος διατήρησης και εξέλιξης μιας τέτοιας υπηρεσίας βαρύνει αποκλειστικά το κάθε ίδρυμα πράγμα που υπό τις παρούσες συνθήκες φαντάζει σαν μια πολυτέλεια.

Η προτεινόμενη λύση, αντιμετωπίζει το θέμα της αναζήτησης και της πρόσβασης στο περιεχόμενο σαν μια κεντρική υπηρεσία του ΣΕΑΒ. Κύριος άξονας είναι η δημιουργία μιας κοινής δεξαμενής πηγών η οποία θα αποτελείται από τις πηγές που διατίθενται μέσω συνδρομών του ΣΕΑΒ και στο σύνολο των πηγών που ενδιαφέρουν τα ιδρύματα είτε πρόκειται για συνδρομητικές, είτε ανοιχτής πρόσβασης είτε παρέχονται πρωτογενώς από τα ίδια. Όλες αυτές οι πηγές θα εξυπηρετούνται από μία μηχανή αναζήτησης παρέχοντας ένα μοναδικό σημείο πρόσβασης στο διαθέσιμο υλικό.

Ένα μέλος της ακαδημαϊκής κοινότητας ενός ιδρύματος θα πιστοποιείται και θα έχει δικαιώματα πρόσβασης στις πηγές που διατίθενται από το ίδρυμά του ενώ παράλληλα θα μπορεί να αναζητάει και να ανακτά περιγραφές (μεταδεδομένα) από υλικό το οποίο διατίθεται από συνδρομές άλλων ιδρυμάτων ακόμα κι αν δεν έχει πρόσβαση στο τελικό περιεχόμενο εφόσον βέβαια δεν αντιτίθεται κάτι τέτοιο σε όρους συμβάσεων με τους παρόχους των πληροφοριών.

Η υπηρεσία θα υποστηρίζεται κεντρικά ως προς το τεχνικό σκέλος από το ΣΕΑΒ ωστόσο το κάθε ίδρυμα μέλος θα μπορεί να ενημερώνει τις πληροφορίες για τις πηγές που διαθέτει στη γνωσιακή βάση του συστήματος. Επίσης θα μπορεί να διαμορφώνει το περιβάλλον του τελικού χρήστη με τρόπο ώστε τα μέλη του να έχουν την αίσθηση ότι πρόκειται για μια υπηρεσία που παρέχεται από το ίδρυμά τους. Έτσι θα δοθεί η ευκαιρία σε **όλα τα συμμετέχοντα ιδρύματα** να έχουν μια **ιδρυματική μηχανή αναζήτησης**, προσαρμοσμένη στις ειδικές τους ανάγκες.

Ο σχεδιασμός του συστήματος περιλαμβάνει όλα τα χαρακτηριστικά ενός σύγχρονου περιβάλλοντος αναζήτησης δίνοντας έμφαση στη διαλειτουργικότητα με ετερογενείς πηγές πληροφόρησης και με συστήματα ταυτοποίησης χρηστών υποστηρίζοντας όλα τα συναφή διεθνή πρότυπα και τις καλές πρακτικές. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην παροχή ενός εύχρηστου, αποδοτικού και προσωποποιημένου περιβάλλοντος για τον ερευνητή με όλα τα σύγχρονα εργαλεία έρευνας τα οποία μπορούν να βοηθήσουν έναν έμπειρο αλλά και έναν αρχάριο στην αναζήτηση πληροφοριών.

Τα πλεονεκτήματα της κεντρικής υπηρεσίας αναζητήσεων συνοψίζονται στα εξής:

1. Δημιουργείται ένα μοναδικό σημείο εξυπηρέτησης αναζητήσεων και τελικής πρόσβασης στο περιεχόμενο για όλα τα ακαδημαϊκά ιδρύματα
2. Προσφέρεται ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό περιβάλλον τελικού χρήστη
3. Δίνεται δυνατότητα σε κάθε ίδρυμα να αποκτήσει την υπηρεσία προσαρμοσμένη στις ανάγκες του
4. Η υπηρεσία παρέχεται από το ΣΕΑΒ ως υπηρεσία κορμού και υποστηρίζεται κεντρικά
5. Το κόστος συντήρησης της υπηρεσίας, επιμεριζόμενο ανά ίδρυμα, ελαχιστοποιείται ως εκ τούτου συνιστά μια βιώσιμη λύση
6. Επιτυγχάνεται η βέλτιστη αξιοποίηση των πηγών πληροφόρησης
7. Αναδεικνύονται οι συλλογές και το ακαδημαϊκό έργο του κάθε ιδρύματος

Το έργο θα υλοποιηθεί σε μια σειρά φάσεων οι οποίες θα ακολουθήσουν την προκήρυξη του διεθνή ανοιχτού διαγωνισμού και την κατακύρωση του έργου στον ανάδοχο. Αρχικά προγραμματίζεται η ανάπτυξη των βασικών υποσυστημάτων και η ανάπτυξη του περιβάλλοντος τελικού χρήστη και η πιλοτική λειτουργία της υπηρεσίας θα ξεκινήσει με την εισαγωγή ενδεικτικών πηγών ώστε να είναι δυνατός ο έλεγχος όλων των λειτουργικών χαρακτηριστικών της. Προγραμματίζεται να γίνει εκπαίδευση για τους διαχειριστές του συστήματος καθώς και για το προσωπικό των ιδρυμάτων τα οποία θα αναλάβουν στη συνέχεια την ενημέρωση των υπόλοιπων ακαδημαϊκών μελών. Στη συνέχεια θα ολοκληρωθεί η εισαγωγή των πηγών πληροφόρησης και θα ξεκινήσει η παραγωγική λειτουργία της υπηρεσίας.

Η υπηρεσία αναζήτησης έχει άμεση συνέργεια με αρκετά από τις υπόλοιπα υποέργα της οριζόντιας δράσης και γι' αυτό έχουμε επικοινωνία με τις αντίστοιχες ομάδες συντονισμού φροντίζοντας να γίνουν οι κατάλληλες ενέργειες για τη σύνταξη ολοκληρωμένων προδιαγραφών και σωστού χρονοπρογραμματισμού. Τέλος, θα πρέπει να τονίσουμε ότι είναι κρίσιμη και απαραίτητη η συνεργασία με το κάθε ίδρυμα ξεχωριστά για τη συγκέντρωση των υποψήφιων προς ένταξη πηγών και στη συνέχεια για την ομαλή ένταξη της υπηρεσίας στην καθημερινή λειτουργία των ιδρυμάτων ώστε η επένδυση που θα γίνει να αξιοποιηθεί όπως αρμόζει.